

VESTIMENTAȚIA ȘI ÎNCĂLȚĂMINTEA ÎN GRECIA ANTICĂ

Autor : Olga CALDARE

Coordonator științific : dr. conf. univ. Vasile VASILOS, catedra SSU

Universitatea Tehnica a Moldovei

Abstract: *Îmbrăcămintea și încălțăminte, ca și arta, au fost influențate de diferite perioade de timp prin care a trecut Grecia. Deoarece clima era foarte caldă, grecii purtau haine largi, albe sau foarte deschise la culoare. Costumația tipică era alcătuită dintr-o manta confecționată din in pentru a fi purtată vara și din lână –pentru iarnă. Astfel, epocii ierarhice îi sunt caracteristice veșmintele pur grecești - ionice și dorice. În perioada clasică, ia naștere stilul tipic grecesc. Majoritatea veșmintelor din epoca clasică sunt preluate din epoca arhaică, cum ar fi cunoscutul Chiton, Himationul, Chlaymsul și Peplosul. În schimb Pharosul dispăre total. Epoca elenistică este ultima fază de dezvoltare a culturii grecești. Această perioadă se caracterizează printr-o sinteză a elementelor tipice grecești și cele orientale. Caracteristica principală a epocii elenistice este frumusețea și prețiozitatea veșmintelor.*

Simplitatea caracteriza și încălțăminte. Sclavii și oamenii din popor umblau mult desculți (în casă toți stăteau desculți). De obicei se purtau sandale (ale femeilor erau elegante și în modele mai variate), dar în afara orașului sau la drumuri mai lungi, se purtau un fel de ghete.

Cuvinte cheie: *Pharosul, chiton, himationul, chlaymsul, peplosul, amulete.*

Moda greacă, ca de altfel și cea egipteană, se caracterizează prin simplitatea ei. De cele mai multe ori îmbrăcămintea se compunea doar dintr-o singură bucată de stofă pătrată sau în semicerc. Pentru a primi forma, stofa putea fi drapată artistic, aruncată peste umăr sau prinsă cu ace și fibule. O mare diferență între îmbrăcămintea masculină și cea feminină nu exista.

MATERIALELE. Spre deosebire de egipteni, grecii foloseau o gamă mai largă de materiale pentru producția pieselor de îmbrăcăminte. Atât materiale de origine animală cât și cele de origine vegetală erau utilizate în creația vestimentară. Dacă egiptenii purtau aproape exclusiv albul, grecii preferau veșmintele colorate, cu broderii.

Materiale de origine animală. Lâna (erion): Păstoritul era una din principalele ocupații ale țăranilor în Grecia antică. Oile erau crescute atât pentru carne cât și pentru lâna din care se confecționa îmbrăcămintea. În ceea ce privește blana, poate fi vorba de două rase de oi: oile cu blană subțire și oile cu blană groasă. Cele mai căutate sunt cele cu blana subțire, însă erau și cele mai scumpe. Din blana acestora se obținea o lână ușoară și foarte moale, ideală pentru veșmintele nobililor și gusturile fine ale acestora. De asemenea, în ceea ce privește culoarea, lâna de un alb imaculat era considerată a fi cea mai valoroasă.

Un alt material folosit era *mătasea* (serikon). Aceasta provenea din China unde era fabricată deja de 3000 de ani. Valorosul material ajungea în Europa pe cunoscutul drum al mătasei. În Grecia, mătasea era cunoscută deja din secolul V î. Chr. Ținând cont că acest material era atât de rar și de greu de procurat, hainele din mătasă pură ajung la prețuri fabuloase. Ca să coste mai puțin, mătasea era amestecată de multe ori cu lâna, bumbac sau in.

Pe lângă mătasea chinezească mai există un alt fel de mătase, provenită (dupa Plinius cel Bătrân) din Asiria. Este vorba de varianta mai ieftină a unui material atât de îndrăgit și apreciat în antichitate. Mătasea aceasta era produsă din viermi de mătase sălbatici care își atârnavo coconii în copaci, astfel încât puteau fi cu ușurință culeși. Mătasea din acest coconi a fost fabricată, după Aristotel, prima oară pe insula Kos. Îmbrăcămintea făcută din ea era subțire și transparentă și era denumită după locul ei de proveniență: *coae vestes*. Piese vestimentare de acest gen erau purtate de obicei peste o haină opacă.

Alt material de origine animală era **blana de capră** (aegis). Dat fiind faptul ca era mai dură și mai groasă se folosea în general la confecționarea pelerinelor, a sacilor, paturilor și pantofilor.

Materialele de origine vegetală. Printre cele mai folosite plante în industria vestimentară este *inul* (linon). În Egipt, inul era folosit încă din timpul Vechiului Regat (3200-2200 î. Chr).

În Grecia inul era cunoscut din epoca miceniană (mileniul II. î. Chr.). Despre acest material atestă și scrierile lui Homer. Din in nu se fabrica numai îmbrăcămintea, ci și pânze pentru corăbii și un anumit fel de armura (linothorax).

Bumbacul care deja era cultivat în India dar și în Egiptul superior, ajunge în Grecia cel mai probabil în timpul domniei lui Alexandru cel Mare (336-323 î. Chr.).

Cânepa (kannabis) era folosită în Grecia antică atât pentru îmbrăcămintea cât și pentru funii și nave.

Pe lângă materialele de origine vegetală și animală erau folosite și materialele minerale ca *azbestul* și *amianta*. Aceste minerale aveau mare trecere pentru caracteristica lor de a fi ignifuge. Azbestul și amianta erau folosite în deosebi la producția fețelor de masă și a șervetelor dar și pentru veșmintele mortuare ale regilor.

Culorile veșmintelor. Atât grecii cât și romanii iubeau culorile puternice, vii, care radiază de energie. Cea mai scumpă culoare dar și cea mai îndrăgită era purpură. Culoarea este descoperită de fenicieni și devine cunoscută apoi în întregul orient. Purpura era produsă în cantități mari în Siria. Obținerea culorii era un procedeu foarte complicat. Purpura era extrasă din glanda melcului de purpură. Animalele erau strânse între toamnă și primăvară, glanda care conținea culoarea era tăiată și pusă în saramură apoi era curățată și fiartă. Prin acest procedeu culoarea devenea vâscoasă. Adăugarea mierii asigura persistența ei sporită.

Colorarea cu purpură cuprindea mai multe etape care are legătură cu acțiunea soarelui asupra materialului. Culoarea originală a fluidului este un alb gălbui. Treptat, sub acțiunea solară acesta devine verzui, violet și în sfârșit roșu.

O altă culoare roșie, dar mai puțin scumpă, este carminul. Acesta este obținut prin zdrobirea femelei cosenilei poloneze.

Culori cunoscute de greci sunt și galbenul, portocaliul, rozul, albastrul deschis, albastrul închis, violetul și negrul. Pentru a obține culoarea galbenă în Grecia antică se folosea șofranul, pentru portocaliu șofrănelul, albastrul era obținut din inulă germanică (culoarea putea fi și importată din India unde creștea planta de indigo), iar negrul era produs din ghinde.

Epoca arhaică (750-500 î. Chr.). Când vorbim de epoca arhaică facem diferență între veșmintele cusute (Endymata) și cele necusute (Epiblemata).

Una din cele mai importante surse despre costum în perioada arhaică grecească este Homer. Chiar dacă poetul vorbește în opera sa despre războiul Troian, care a avut loc în anul 1250 î. Chr., veșmintele pe care eroii săi le poartă sunt cele contemporane cu poetul. Caracteristic pentru vremea lui Homer este simultaneitatea veșmintelor orientalo-cretane și cele grecești. Stilul oriental era caracterizat printr-un colorit aparte și veșmintele erau bogat decorate. Hainele de inspirație orientală erau de cele mai multe ori strânse cu fibule.

Veșmintele pur grecești sunt cele ionice și dorice. Ambele stilurile sunt inspirate din arhitectură. Stilul doric este simplu, în timp ce cel ionic se caracterizează prin suplitățile formelor și modelele încărcate. Hainele dorice erau constituite în mare parte din lână și erau strânse cu fibule. În schimb hainele ionice erau făurite dintr-un material mai subțire, de multe ori transparent și aveau falduri multe și delicate. Herodot afirmă că de fapt numai stilul doric este pur grecesc în timp ce stilul ionic a fost importat din Asia Mică.

În moda ionică caracteristic este faptul că atât bărbații cât și femeile purtau un chiton, un fel de tunică care era făcută de cele mai multe ori din lână. Era strâns numai în puține locuri cum ar fi la umeri și în părți. Se putea folosi și cu o curea. Chitonul putea fi strâmt sau larg, lung sau până la genunchi.

În cazul în care chitonul era larg putea să ia mai multe forme, pierzându-și forma inițială de tunică: se putea, de exemplu, trage din material peste curea, formând acel kolpos care se afla între piept și curea. Kolposul putea fi abia observat sau foarte lung, până la coapse. Ultima variantă era de cele mai multe ori folosită de femei. Chitonul putea fi cu sau fără mâneci. La varianta fără mâneci, largă, stofa putea fi strânsă sus cu un fel de nasturi din loc în loc, lăsând să se vadă prin deschizături brațele și formând niște mâneci false.

O altă variantă de purtare a unui chiton larg era cu un Maschalister, acesta era o curea subțire a cărei capete se puteau lega, dând curelușei forma unui opt. Prin cele două inele era trecute brațele. Maschalisterul putea forma optul pe piept sau la spate.

Bărbații, ca și unele amazoane, purtau chitonul câteodată pe un singur umăr în timp ce cealaltă parte a tunicii atârna liber. În acest caz avem de-a face cu un exomis.

Chitonul putea fi purtat și cu mâneci lungi. Acestea erau ori croite împreună cu cămașa ori adăugate ulterior. Chitonul cu mâneci lungi provine de la persi sau sciți. De cele mai multe ori însă era folosit de servitori și de persoane dintr-o clasă socială mai joasă. Curea la chiton putea fi din piele, metal sau din

material și era strânsă pe mijloc sau pe șold. Sub piept o purtau câteodată femeile. Existau la chiton și diferite broderii care se găseau cel mai adesea la guler, mâneci sau umpleau întregul material.

Femeile și conducătorii de care, ca și bărbații de rang înalt, foloseau un chiton lung în timp ce copiii, bărbații tineri, vânătorii și militarii foloseau un chiton mai scurt, pâna la genunchi.

În epoca arhaică târzie, mai ales în Atena, apare la bărbați și obiectul vestimentar numit Chlamys. Acesta era format dintr-un dreptunghi care era strâns cu o fibula. Prin deschizătura formată Chlamys-ul putea fi îmbrăcat peste cap. În general militarii și cavalerii purtau Chlamys-ul.

Pe lângă chlamys bărbații poartă în această perioadă și o pelerină - Himation, care era purtat fie peste Chiton, fie singur. Himationul era fabricat dintr-o stofă dreptunghiulară care acoperea corpul și avea la poale gretuși ca să se obțină așezarea dorită. Himation-ul putea fi drapat sau strâns cu o fibulă.

Sclavii se foloseau la muncă de cele mai multe ori numai de un slip dintr-o pânză înfășurată în jurul șoldurilor.

Femeile în epoca arhaică purtau peste chiton și cunoscutul Peplos doric. Acest Peplos era format dintr-o pânză dreptunghiulară și putea fi despiciat pe o parte sau cusut, purtat cu sau fără curea. În partea de sus stoffa este prinsă cu mai multe fibule astfel încât capul și brațele puteau fi introduse prin deschizăturile formate. În general Peplosul nu avea motive cusute ci numai broderii colorate. La Peplos femeile au folosit și un fel de broboada, Kredemnon sau Kalymma, care ajungea până la mijloc. Ca și bărbații, femeile purtau și pelerine. Cel mai utilizat model de pelerină este cel al pelerinei purtate oblic care era trecut pe după șoldul drept și era strâns cu fibule pe brațul drept. De asemenea, ca și bărbații, femeile mai poartă peste Peplos și Himationul. Pe lângă varianta drapată există și cea care este strânsă cu o fibulă.

Perioada clasică (500 -323 î. Chr.). În perioada clasică are loc o fuziune între stilul ionic și cel doric. Această schimbare nu s-a produs numai în modă ci și în arhitectură. Unul din exemplele acestei fuziuni este Acropola și Parthenonul. Bogăția stilului arhitectural ionic se îmbină armonios cu simplitatea și duritatea stilului doric.

În ceea ce privește îmbrăcămintea, în perioada aceasta ia naștere și stilul tipic grecesc. Majoritatea veșmintelor din epoca clasică sunt preluate din epoca arhaică, cum ar fi cunoscutul Chiton, Himationul, Chlamysul și Peplosul. În schimb Pharosul dispăre total.

Fuziunea celor două stiluri este numai de cât vizibilă în ceea ce privește Chitonul și Peplosul. Chitonul se apropie de Peplos, putând avea la rândul său un rever. Chitonul putea avea sub rever și un Kolpos care nu mai era atât de lung ca în perioada arhaică. O altă fuziune este vizibilă în ceea ce privește Chitonul, acesta putând fi purtat nu cu o singură curea ci cu două, astfel încât apăreau doi Kolpoi. În acest caz materialul folosit trebuia să fie foarte lung. Ca și în perioada arhaică, Chitonul putea fi strâns cu un Maschalister, care îl forma. Peplosul se apropia de Chiton, fiind făcut dintr-un material mai prețios. Peplosul putea fi folosit în această perioadă peste chiton sau pur și simplu. Se observă la anumite statui din această perioadă și o pelerină care era prinsă la umeri și care atârna până jos.

Epoca elenică (323 - 30 î. Chr.). Epoca elenică este ultima fază de dezvoltare a culturii grecești. Această perioadă se caracterizează printr-o sinteză a elementelor tipice grecești și cele orientale. Grecia intră în contact direct cu orientul prin asimilarea regiunilor orientale în Imperiul Macedonean sub domnia lui Alexandru cel Mare.

Viața culturală este influențată din mai multe puncte de vedere de civilizația orientală. Atât religia cât și arhitectura suferă schimbări majore. Apar culturi noi, ba chiar întreaga religie grecească se apropie de formele mistice ale misteriilor orientale. În arhitectură gustul pentru colosal se oglindește în construirea Mausoleului din Halicarnas. Întreaga arhitectură din epoca elenică se caracterizează printr-un exces de decorațiuni dar și printr-o complexitate și un monumentalism care eclipsează claritatea clasică a elementelor arhitecturale de până atunci.

Moda, în această perioadă, suferă la rândul ei câteva schimbări majore. Caracteristica principală a epocii elenice este frumusețea și prețiozitatea veșmintelor. În modă sunt hainele transparente, din mătase, bogat decorate. Influențele orientale sunt numai de cât vizibile, grecii împrumutând chiar obiecte vestimentare din cultura orientală.

Chitonul bărbătesc rămâne neschimbat, cel feminin însă primește altă formă. Cureaua nu mai este purtată în talie, ci sub piept. Femeile au observat în această perioadă, că dacă veșmintele erau strânse pe talie, picioarele păreau a fi mai scurte. Pentru a evita acest lucru femeile au început să poarte cureaua sub piept, astfel încât, optic, picioarele dădeau impresia ca sunt mai lungi.

Himationul este drapat în această perioadă într-un mod foarte complicat. Nenumăratele pliuri, distribuite pe tot corpul, ascund forma trupului total. Himationul era de multe ori transparent astfel încât se vedea veșmântul purtat pe dedesubt.

O altă schimbare este croiala Chlamysului masculin. Forma nu mai este pătrată, ci rotundă. Peplosul aproape că dispăre, nu mai este îmbrăcat decât de fete. Femeile folosesc în această perioadă un Peronatrix din lână. Acest veșmânt era strâns cu fibule pe umeri, nu avea rever și nici mâneci și putea fi îmbrăcat peste un chiton.

Un nou element introdus în moda este voalul care avea ca rol ascunderea feței (Tegidion). Voalul este cu siguranță inspirat din cultura orientală și apare la multe din statuile feminine din epoca elenistică.

Încălțăminte în Grecia Antică. În Grecia antică pantofii nu erau necunoscuți. Sandalele erau folosite de ambele sexe, fiind purtate de greci încă din epoca miceniană. Sandalele erau formate dintr-o talpă croită după forma piciorului, de care erau prinse curelușe din piele care se legau de picior. Unele sandale se legau până sus la pulpă și purtau numele de krepis. Modelul acesta nu era folosit însă de femei ci mai mult de efebi, soldați și tineri până la 18 ani.

Din secolul VI î. Chr a apărut și modelul de pantofi închiși, care erau fabricați dintr-o piele moale și se strângeau cu un șiret. Acest tip de pantofi era utilizat atât de femei cât și de bărbați. Ba chiar și cizmele erau cunoscute de către greci. La început acestea erau ușor desfăcute în față și erau trase astfel ușor pe picior. Erau strânse apoi cu niște curelușe exterioare. Cizmele nu erau folosite de femei ci numai de vânători, călăreți sau călători. Un model de cizme purtate, atât de femei cât și de bărbați, erau așa numitele kothurn care proveneau din Lidia. Acestea erau făcute dintr-o piele foarte moale și ajungeau până la gleznă.

Concluzii : Deseori suntem obligați să privim în trecut pentru a putea înțelege viitorul. Datorită faptului că grecii au una dintre cele mai spectaculoase civilizații, cultura greacă antică este studiată în cele mai mici detalii. Descoperirile făcute au scos la iveală viața de zi cu zi a vechilor greci.

Istoria hainelor datează din neolitic, atunci când oamenii au început să poarte pielea și blămurile animalelor, ca să se protejeze de frigul iernii. În scopuri ceremoniale, ei foloseau diverse bijuterii și amulete speciale, combinate în special cu machiajul feței și al mâinilor. Fiecare element al ținutei lor își avea funcția sa, îndeplinind un anumit rol. Îmbrăcămintea transmitea, de asemenea, informații importante, despre cel care o purta, cum ar fi statutul său social sau situația sa economică. La dezvoltarea formelor de îmbrăcămintă au contribuit în principal schimbările culturale, climatice, geografice, precum și contactul cu alte civilizații. Odată cu intensificarea contactului cu lumea exterioară, omul și-a dezvoltat propria sa conștiință despre modul în care arată, despre înfățișarea sa. În aproape fiecare cultură a existat un canon specific de frumusețe, marcând înfățișarea ideală a femeii și a bărbatului, deopotrivă, pe care ei s-au străduit întotdeauna să o atingă. Se presupune, că urmărirea continuă a perfecțiunii, prin modelarea propriului aspect fizic, cu scopul de a imita un ideal de frumusețe, unilateral acceptat de noi și de cei din jurul nostru, a dus la nașterea fenomenului de modă.

Îmbrăcămintea și încălțăminte a reprezentat un factor social la fel de important precum valoarea proprietății și importanța familiei. Prin urmare, în funcție de statutul pe care îl aveau, oamenii se îmbrăcau diferit. În Grecia Antică, hainele oamenilor de rang înalt se deosebeau de cele ale oamenilor de rând, prin calitatea materialului, broderiile și culorile folosite. În timp ce oamenii de rang înalt foloseau lână, pentru cei săraci era rezervat părul de capră. În Grecia Antică predominante erau trei tipuri de îmbrăcămintă: tunica, mantia și hlamida. Ele constau dintr-o bucată de stofă strânsă cu o centură în jurul corpului și unită peste umăr printr-un nod sau o agrafă. Hainele femeilor se deosebeau de cele ale bărbaților prin calitatea materialelor, transparența țesăturilor și culorile mai vii, îmbinate cu o ajustare mai cocheta pe corp. Femeile foloseau ca accesorii umbrele, poșete, pălării sau panglici.

Un număr impunător de articole completau garderoba și nevoia de cochetărie a unei femei elegante, precum: umbrele pliante, evantaie, poșete, apoi piepteni de fildeș sau de os și oglinzi de bronz sau de argint, bijuteriile obișnuite și panglicile care susțineau formele variate de coafură, perucile confecționate din păr natural, depilatoare, parfumuri și coloranți pentru vopsitul părului (preferința categorică era pentru părul blond). Femeile își acopereau capul cu un colț al mantalei – dar uneori purtau pălării, înalte și cu boruri largi. Bărbații nu foloseau bijuterii, în afara unui inel cu pecete. Unii bărbați însă purtau – sub influența modei ioniene - și colane și cercei. Ei nu purtau nimic pe cap, decât cei de la țară – un fel de bonetă înaltă, de fetru sau chiar de piele; în călătorii purtau pălării, înalte și cu boruri largi care apărau de soare sau de ploaie.

Simplitatea caracteriza și încălțăminte. Sclavii și oamenii din popor umblau mult desculți (în casă toți stăteau desculți). De obicei se purtau sandale (ale femeilor erau elegante și în modele mai variate), dar în afara orașului sau la drumuri mai lungi, un fel de ghete.

Bibliografie:

1. <http://ru.scribd.com/doc/29227053/Filosofia-Greciei-Antice>
2. <http://boutiquebellepoque.blogspot.com/2012/09/grecia-antica-partea-iv-normal-0-21.html>
3. <http://boutiquebellepoque.blogspot.com/2012/09/normal-0-21-false-false-false-de-x-none.html>
4. <http://boutiquebellepoque.blogspot.com/2012/06/normal-0-21-false-false-false-de-x-none.html>
5. <http://boutiquebellepoque.blogspot.com/p/belle-epoque-istorie-modei.html>
6. <https://istoriiregasiite.wordpress.com/tag/moda/>
7. <http://www.elady.ro/articole/Cultura/Hainele-vechilor-greci.html>
8. <http://ru.scribd.com/doc/32053009/Evolu%C5%A3ia-imbr%C4%83c%C4%83minte>
9. http://referat.clopotel.ro/Grecia_Antica-14998.html
10. <http://imbracamintesiaccessorii.wordpress.com/>
11. Ovidiu Drâmba. Istoria culturii și civilizației. –Editura științifică și enciclopedică, București, 1984, vol. 1, p. 585-586.